Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto 26.2.2026

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys (HE 113/2025) laeiksi sosiaalihuoltolain ym. muiden lakien muuttamisesta (teknologisten ratkaisujen käyttäminen sosiaalipalveluissa)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksen uusista pykäläehdotuksista.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on antanut 5.11.2025 valiokunnalle esityksestä lausunnon, jossa avataan laajemmin MLL:n esiin nostamia näkökohtia esityksen ehdotuksiin https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/mlln-lausunto-sosiaalihuoltolain-muuttamisesta-teknologisten-ratkaisujen-kayttaminen-sosiaalipalveluissa/

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) pitää välttämättömänä, että teknologisten ratkaisujen käytössä lasten kohdalla tulee ottaa huomioon yksityiselämän suojan ja muut lapsen oikeuksien erityiset kysymykset sekä ratkaisujen vaikutukset nimenomaan lapsinäkökulmasta. Lasten oikeuksien toteutuminen ja eri oikeuksien lapsen edun mukainen yhteensovittaminen on taattava palveluissa ja lapsen ikä- ja kehitystaso tulee huomioida myös teknologiosissa ratkaisuissa.

Oleellinen kysymys on, että **ratkaisut mahdollistavat ja tukevat lapsen oikeuksien toteutumista kokonaisvaltaisesti, mikä edellyttää sosiaalihuollon toimintayksikössä lapsivaikutusten arviointia.**

Teknologisten ratkaisujen kehittämisessä ja käytössä on kuultava lasten näkemyksiä ja kerättävä palautetta, jonka pohjalta palveluita kehitetään ja teknologisia ratkaisuja käytetään.

MLL korostaa ylipäätään kasvokkain tapahtuvien palveluiden merkitystä lasten osalta. Olennaisia kysymyksiä ovat myös teknologisten ratkaisujen eettisyys sekä lasten yhdenvertainen pääsy palveluihin, joita teknologiset ratkaisut eivät saa vaikeuttaa.

MLL korostaa, että teknologisten ratkaisujen käyttö ei vähennä sitä, että lapsilla tulee olla mahdollisuus hyvään ja arvostavaan kohtaamiseen sekä laadukkaaseen, juuri heidän erityisiin tarpeisiinsa vastaavaan apuun.

Koska lasten osalta YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artiklan mukainen **lapsen edun ensisijaisuus on olennainen arviointikriteeri myös teknologisten ratkaisujen käytössä**, **sen tulee näkyä myös säännöstasolla ja säännösten perusteluissa.** Yksityiskohtaisissa perusteluissa tulee tarkastella sitä, miten teknologisen ratkaisun käyttöönotossa ja käytössä huolehditaan siitä, että se on lapsen edun mukaista lastensuojelun tai muun sosiaalihuollon asiakkaana olevan lapsen kohdalla.

Lapsen edun arvioinnin/määrittelyn premissit teknologisten ratkaisujen näkökulmasta tulee avata perusteluissa. Ilman viittausta lapsen etuun pykäläehdotukseen kirjatut kohdat ovat selkeästi liian aikuiskeskeisiä. Myöskään sosiaalihuoltolain yleinen säännös lapsen edusta (5 §) ja siihen liittyen asiakkaan edusta (4 §) ei ole tässä yhteydessä riittävä ilman viittausta lapsen edun ensisijaisuuteen ehdotetussa säännöksessä.

MLL korostaa, että lähtökohta tulee olla asiakkaan tarpeessa ja hyödyssä. Teknologia ei voi säästötoimenpiteenä korvata kasvokkaisia palveluita eikä esimerkiksi lasten osalta aikuisen läsnäoloa. Lasten osalta teknologisten ratkaisujen käytön tulee olla lapsen edun näkökulmasta perusteltua.

Tekninen valvonta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa (48 §)

MLL korostaa, että tulee tarkkaan arvioida perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta, miten ja missä tilanteissa tekninen valvonta sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa olisi ylipäätään tarpeellista ja mahdollista. Ihmisoikeusvalvontaelimet ovat ottaneet kantaa lasten tekniseen valvontaan lapsen oikeuksien näkökulmasta erityisesti suljetuissa laitoksissa, kouluissa ja muissa hoito- tai kasvatustoimintaympäristöissä. YK:n lapsen oikeuksien komitea on painottanut, että **kaikki valvontamenetelmät, kuten kameravalvonta, on toteutettava lapsen ihmisarvoa kunnioittaen ja tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteita noudattaen.** Tekninen valvonta ei saa loukata lapsen yksityiselämän suojaa, joka on turvattu lapsen oikeuksien sopimuksen 16 artiklassa.

Lapsen oikeuksien komitea toteaa yleiskommentissaan nro 25 (digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista), että **kaikessa lasten digitaalisessa valvonnassa ja siihen liittyvässä automaattisessa henkilötietojen käsittelyssä tulisi kunnioittaa lasten oikeutta yksityisyyteen**. Valvontaa ei saa harjoittaa rutiininomaisesti, umpimähkäisesti tai lapsen tietämättä tai nuorten lasten tapauksessa heidän vanhempansa tai huoltajansa tietämättä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on oikeustapauksissaan linjannut periaatteita, jolloin kameravalvonta voi rikkoa EIS 8 artiklaa: esim. valvonta ei perustu lakiin tai laissa ei ole riittäviä takeita yksityiselämän suojasta, valvonta on salaa toteutettua ilman asianmukaista tiedottamista tai suostumusta, valvonta on jatkuvaa ja kohdistuu yksityisiin tiloihin, kuten kylpytiloihin tai valvonta ei ole oikeasuhtaista suhteessa sen tarkoitukseen. **Edellä mainitut periaatteet koskevat myös lapsia.**

Erityisesti lasten kohdalla valvonnan oikeasuhtaisuuden ja laillisuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon heidän erityinen suojelutarpeensa. Euroopan kidutuksen vastainen komitea (CPT) on toistuvasti tarkastellut lasten ja nuorten laitoksien kameravalvontaa ja korostanut, että valvonnassa tulee välttää kuvaamista esim. pesu- tai wc-tiloissa sekä myös sitä, että **kameravalvonta ei korvaa riittävää henkilökunnan läsnäoloa.** Esimerkiksi Suomen osalta CPT on edellyttänyt, että valvontakäytäntöjä arvioidaan yksityisyyden suojan näkökulmasta. CPT:n raportissa Suomelle

(CPT/Inf (2021) 7) CPT suositteli, että **henkilökohtaisen valvonnan tasoa lisätään lastensuojelulaitoksessa, sillä kameravalvonta ei korvaa suoraa henkilökohtaista läsnäoloa.**

Voidaankin todeta, että **kameravalvonta voi olla käytössä lasten osalta vain tietyin ehdoin**. Valvonnan tulee olla **välttämätöntä ja oikeasuhtaista**, valvonnalla tulee olla **selkeä oikeudellinen perusta** ja sen on oltava **tarkoituksenmukaista**, valvonnassa on **kunnioitettava lasten yksityisyyttä ja ihmisarvoa** ja lasten ollessa valvonnan kohteena on noudatettava **erityistä huolellisuutta ja suojelua**. Lisäksi lapsilla tulee olla käytettävissään riittävät, tehokkaat ja ymmärrettävät **oikeussuojakeinot** asiaan liittyen.

MLL toteaa, että **tekninen valvonta sisältää monia lasten hyvinvointiin liittyviä riskejä**, jotka on huomioitava laissa, sen perusteluissa ja lain toimeenpanossa kaikissa lastensuojeluyksiöissä ja muissa laitoksissa, joissa teknistä valvontaa toteutetaan. Jatkuva tarkkailu voi lisätä lasten stressiä, ja lapsen ja henkilöstön välinen luottamus voi heikentyä teknisen valvonnan myötä. Tekninen valvonta voi myös johtaa henkilöstön henkilökohtaisen läsnäolon ja vuorovaikutuksen vähenemiseen. Lisäksi riskinä on, että teknistä valvontaa käytetään laajemmin kuin sille olisi tarvetta.

Lopuksi

Sosiaalihuoltolaissa ollaan nyt säätämässä teknologisten ratkaisujen käytöstä koko sosiaalihuollon laajalla kentällä. Tämä **asettaa suuret vaatimukselle sille, että säännökset ovat sopivia ja sovellettavissa asiakkaiden oikeuksia kunnioittavalla tavalla eri palveluissa, kuten lastensuojelulain mukaisessa sijaishuollossa**. MLL toivoo, että **valiokunta kiinnittää tähän erityistä huomiota**.

MLL toivoo myös, että **valtiokunta edellyttää teknisten ratkaisujen käytön toteutuksen seurantaa sosiaalihuollossa.**

Helsingissä 26.2.2026

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen
vaikuttamistyön johtaja